

Μάθημα 45ο

Ὁ θανάσιμος διάλογος (Γ')

Ὡς θά θυμᾶστε, εἵχαμε ἀναφερθεῖ στόν διάλογο πού εἶχε ἀνοιχθεῖ ἀνάμεσα στό φίδι καί τήν Εὐά μέσα στόν Παράδεισο. Αὐτός ὅμως ὁ διάλογος ἔχει πολύ βάθος. Γι' αὐτό ἀκριβῶς θά κάνουμε μιὰ προσπάθεια νά ἀνασύρουμε ἀπό τό βάθος αὐτό ὅ,τι θεολογικό καί πρακτικό στοιχεῖο μπορούμε ὥστε νά μᾶς βοηθήσει. Γιατί, μή νομίσετε, ἐκείνο πού συνέβη στόν Παράδεισο ἐπαναλαμβάνεται διαρκῶς μέσα στήν Ἱστορία γιά τόν κάθε ἄνθρωπο.

Μήν πεῖτε ὅτι αὐτό συνέβη κάποτε στόν Ἀδάμ καί τήν Εὐά, καί ἐφεξῆς δέν πρόκειται πιά νά ξανασυμβεῖ. Σᾶς ἐπαναλαμβάνω ὅτι αὐτό συμβαίνει στόν κάθε ἄνθρωπο πού ἔρχεται στόν κόσμο αὐτόν. Ὁ ἄνθρωπος ὑφίσταται πάντα τήν δοκιμασία, τόν πειρασμό, τοῦ νά δοκιμάσει τόν καρπό τοῦ δένδρου τῆς γνώσεως τοῦ καλοῦ καί τοῦ πονηροῦ, ἀκόμη καί τόν καρπό τοῦ δένδρου τῆς ζωῆς ἔχει τήν δυνατότητα νά δοκιμάσει, ὅπως ἐπίσης καί νά παρασυρθεῖ ἀπό τόν διάλογο πού θά τοῦ ἀνοίξει ὁ διάβολος.

Σᾶς θυμίζω ὅτι καί ὁ νέος Ἀδάμ, ὁ Ἰησοῦς Χρι-

στός, ὑπέστη αὐτὴν τὴν ἐπίθεση ἐκ μέρους τοῦ ὄφραως τοῦ ἀρχαίου, τοῦ σατανᾶ, τοῦ διαβόλου, αὐτοῦ πού πλανᾷ τὴν οἰκουμένην, ὅπως λέει ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης.¹ Συνεπῶς, θά πρέπει νά βαθύνουμε σ' αὐτόν τόν διάλογο πού ἀνοίχθηκε ἀνάμεσα στοὺς πρωτοπλάστους καὶ τόν διάβολο, γιὰ νά βγάλουμε καὶ θεολογικά καὶ πρακτικά συμπεράσματα.

Ρωτάει ὁ διάβολος: «*Τί ὅτι εἶπεν ὁ Θεός...;*».² Δηλαδή: *Τί εἶναι ἐκεῖνο πού εἶπε ὁ Θεός...;* Ἀλήθεια, σᾶς εἶπε νά μὴν δοκιμάσετε κανένα ἀπὸ τὰ δένδρα πού ὑπάρχουν ἐδῶ στὸν Παράδεισο; Μάλιστα αὐτὴ τὴν ἴδια τὴ φράση τὴ συναντοῦμε καὶ στὴν καθημερινότητά μας πολλές φορές ἀπὸ πονηροὺς ἀνθρώπους, πού θά ἤθελαν νά μᾶς ψαρέψουν. Λένε: *Τί ἀκούω; Τί μαθαίνω; Εἶναι ἔτσι;* Καὶ αὐτό τό *Τί ἀκούω; Τί μαθαίνω;* νά μὴν εἶναι ἀλήθεια, ἐν γνώσει ἐκείνου πού ρωτᾷ, ἀκριβῶς γιὰ νά μπεῖ στό θέμα καὶ νά μάθει πιό πολλά.

Πάνω σ' αὐτό τό θέμα λέει ὁ ἱερός Χρυσόστομος: «*Σκοπεῖτε ἐνταῦθα κακουργίας ὑπερβολὴν λεπτοτάτην; Τὸ μὴ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἐν τάξει συμβουλῆς καὶ ἐρωτήσεως εἰσάγει, καὶ ὥσανεὶ τὴν ὑπὲρ αὐτῶν κηδεμονίαν ποιούμενος.*»³. Βλέπετε ἐδῶ πόσο λεπτοτατὴ ὑπερβολὴ κακουργίας παρουσιάζει ὁ διάβολος; Ἐκεῖνο πού δέν εἶπε ὁ Θεός, ὁ διάβολος τό θέτει σάν ἐρώτημα, προσποιούμενος ὅτι φροντίζει γι' αὐτούς.

Ἡ ἐρώτησή του αὐτὴ ἔχει θέση συμβουλῆς, γιὰ νά παρουσιάσει ὅτι τάχα κηδεμονεύει, ἐνδιαφέρεται γιὰ

1. Βλ. *Μαθθ.* 4, 11. *Λουκᾶ* 4, 13. *Ἀποκ.* 12, 9. 20, 2.

2. *Γέν.* 3, 1.

3. *Εἰς τὴν Γένεσιν*, Ὁμιλία IC', PG 53, 127.

τούς πρωτοπλάστους, πού εἶναι μέσα στόν Παράδεισο. Εἰλικρινά, παιδιά, αὐτό εἶναι τό διαβολικό ἐνδιαφέρον, πού δέν εἶναι τίποτε ἄλλο παρά ἡ καταστροφή τοῦ ἀνθρώπου.

Τό διαβολικό ἐνδιαφέρον! Εἶναι αὐτό τό δαιμονικό ἐνδιαφέρον πού συναντοῦμε κάποτε σέ ἀνθρώπους πού δροῦν ὡς ὄργανα τοῦ σατανᾶ, γιά νά μᾶς καταστρέψουν. Πόσες φορές, πρόσωπα πού θέλουν νά σᾶς ἐκμεταλλευθοῦν ἡθικά, ἔρχονται κοντά σας, σᾶς κολακεύουν, δείχνουν ἐνδιαφέρον, πῶς ἔτσι; πῶς ἀλλιῶς; καί ὁ σκοπός τους εἶναι ἀκριβῶς νά καταστρέψουν· νά σᾶς ἐκμεταλλευθοῦν καί νά σᾶς καταστρέψουν!

Εἶναι δηλαδή σάν νά ἔλεγε ὁ διάβολος στήν Εὐᾶ: *Γιά ποιόν λόγο ὁ Θεός σᾶς στέρησε μιὰ τέτοια ἀπολαυση ἀπό τόν Παράδεισο; Δηλαδή, ἐπέτρεψε μέν νά βλέπετε τόν καρπό τοῦ δένδρου στό μέσον τοῦ Παραδείσου, ἀλλά τήν εὐχαρίστησή του ὁμως σᾶς ἀπέκλεισε νά τή δοκιμάσετε. Γιά ποιόν λόγο λοιπόν νά μένετε μέσα στόν Παράδεισο; γιά νά βασανίζεστε περισσότερο, μέ τό νά βλέπετε τόν καρπό, καί νά μὴν σᾶς ἐπιτρέπεται νά τόν δοκιμάσετε;...*

Ἀκούσατε, παρακαλῶ;... Εἶδατε, πάνω-κάτω, πῶς κινεῖται ὁ διάβολος; Κάπως ἔτσι λοιπόν καί σήμερα ὁ διάβολος ὑποβάλλει στοὺς νέους ἐπαναστατικές ιδέες: *Γιατί ἀπαγορεύεται δηλαδή νά δοκιμάσετε τά ἀγαθά, τά ἡδέα, τά γλυκά, τά ντόλτσα –νά τό πῶ ἔτσι, γιατί τό λένε κι αὐτό– τοῦ πολιτισμοῦ, τῆς κοινωνικῆς ζωῆς, τά πολύ ὠραῖα πού μπορεῖ κάθε νέος νά δοκιμάσει; Ὁ κάθε νέος νά πάει σέ κέντρα διασκεδάσεως νά δοκιμάσει ὅ,τι θέλει... ὅ,τι ποθεῖ ἡ ψυχὴ του!... Γιατί ὄχι;*

Καί γιατί οί γονεῖς σας νά σᾶς ἐμποδίζουν; Δέν νομίζετε ὅτι εἶναι καιρός νά τούς πείτε ὅτι δέν ἔχετε καμμία θέση μέσα στό σπίτι σας; Ἄν σᾶς ἐμποδίζουν, δέν ἔχετε παρὰ νά φύγετε ἀπό τό σπίτι σας. Κοιτάξτε· ἀνοίγεται ἡ ζωή ὁμορφη, ἀνοίγεται γεμάτη ἀπό ἡδονές καί εὐχαριστήσεις, ἐνῶ μέσα στό σπίτι συναντᾶτε συνεχῶς ἀπαγορεύσεις· "μή αὐτό", "μή ἐκεῖνο", "μή τό ἄλλο"... Βγεῖτε λοιπόν ἔξω νά ἀπολαύσετε τή ζωή σας! Δέν θά σᾶς πεῖ κανένας τό "μή".

Ὁ διάβολος ἐπιδιώκει νά σᾶς βγάλει ἀπό τόν παράδεισο τοῦ σπιτιοῦ σας. Καί ὅταν σᾶς βγάλει ἀπό τόν παράδεισό σας, τότε ἐκεῖ θά σᾶς ἐπιφέρει ὅ,τι κακό, ὅπως θά δοῦμε στή συνέχεια.

Τό δυστύχημα ὅμως εἶναι ὅτι πολλές φορές οἱ νέοι μας πείθονται σ' αὐτές τίς ὑποδείξεις, καί ξεπορτίζουν ἀπό τό σπίτι, φεύγουν... καί μετά γυρίζουν πίσω ἐρείπια πραγματικά!⁴

Ὡστόσο, ἂν παρατηρήσατε, ἐδῶ ὁ διάβολος, ἀνοίγοντας συζήτηση-διάλογο μέ τούς πρωτοπλάστους, θέλει νά θέσει σέ ἀμφιβολία ἐκεῖνα πού τούς εἶπε ὁ Θεός. Ὁ Θεός τούς εἶπε: Δέν θά δοκιμάσετε· γιατί τήν ἡμέρα πού θά δοκιμάσετε θά πεθάνετε. Μέ ὅλη αὐτήν τήν κουβέντα πού τούς κάνει ὁ διάβολος, τώρα ἐκεῖνοι ἀρχίζουν νά ἀμφισβητοῦν, νά ἀμφιβάλλουν. *Μήπως δέν εἶναι ἔτσι; Μήπως ἔκανε λάθος ὁ Θεός; Μήπως*

---

4. Πρβλ. Ναπολέοντος Λαπαθιώτη, *Ποιήματα, Οἱ νικημένοι τῆς ζωῆς*, ἐκδ. Μαλλιάρης Παιδεία, Ἀθήνα 2016: Ἐμεῖς, ἐμεῖς, τῆς ζωῆς οἱ νικημένοι / μέ τά βασιλεμένα ἰδανικά... / Κι ἐμεῖς, ἕνα πρωῒ, εἴχαμε κινήσει / μόλις ὁ κάμπος εἶχε κοκκινίσει / μέ μάτια πού τά φλόγιζε ἡ χαρά / κι ὅλοι γεροί καί ἀγέρωχοι σάν Κροῖσοι. Μά τά μεσάνυχτα εἴχαμε γυρίσει / μέ καταματωμένα τά φτερά...

δέν θέλει ὁ Θεός κάπως ἔτσι νά εἶναι τά πράγματα σ' ἐμᾶς, ἀλλά νά εἶναι διαφορετικά, νά εἶναι ὅπως μᾶς τά λέει ὁ ὅφης ἀπό ᾽δῶ; Μήπως λοιπόν θά πρέπει νά ἀλλάξουμε ἀντίληψη τῶν πραγμάτων; Δηλαδή ρίχνει ὁ διάβολος τό σπέρμα τῆς ἀμφιβολίας.

Εἶναι φοβερό πρᾶγμα, παιδιά, ὅταν μπεῖ ἡ ἀμφιβολία μέσα στήν ψυχή. Μέχρι τή στιγμή ἐκείνη οἱ πρωτόπλαστοι εἶχαν τήν ἐν Θεῷ ἀπλότητα. Δέν θά μπορούσαν νά διανοηθοῦν ὅτι ὑπάρχει κάτι διαφορετικό ἀπό ἐκεῖνο πού εἶπε ὁ Θεός. Ποιά εἶναι ἡ ἐν Θεῷ ἀπλότητα; Ὁ Θεός εἶπε νά μή δοκιμάσουμε τόν καρπό. Αὕτη εἶναι ἡ ἀπλότητα. Ὁ Θεός λέει νά ἐφαρμόσουμε τό Εὐαγγέλιό Του. Αὕτη εἶναι ἡ ἀπλότητα. Ἀπό τήν στιγμή πού θ' ἀρχίσουμε νά ρωτᾶμε τό γιατί καί τό πῶς καί τά λοιπά, ἤδη μέσ στήν ψυχή μας ἔχει τοποθετηθεῖ καί πάει νά ἀναπτυχθεῖ τό σπέρμα τῆς ἀμφιβολίας, πού τό ἔβαλε ὁ ἴδιος ὁ διάβολος. Ἔτσι, αὐτός προσπαθεῖ νά ἐνσπείρει αὐτήν τήν ἀμφιβολία στήν ψυχή τῶν πρωτοπλάστων, μέ τή μέθοδο τοῦ διαλόγου.

Ὁ διάλογος ἔχει δύο μορφές –αὐτό θά ἤθελα νά τό προσέξετε πάρα πολύ. Ἡ μία μορφή εἶναι ὅταν ζητᾶμε νά διασαφήσουμε τήν ἀλήθεια καί ἡ ἄλλη μορφή τοῦ διαλόγου εἶναι ὅταν προσπαθοῦμε νά βροῦμε τήν ἀλήθεια· εἶναι δύο διαφορετικά πράγματα.

Ἐπί εὐαγγελικῶν θεμάτων δέν κάνουμε προσπάθεια νά βροῦμε τήν ἀλήθεια μέ τόν διάλογο, ἀλλά νά διευκρινίσουμε τήν ἀλήθεια· διότι στήν Ἁγία Γραφή ἡ ἀλήθεια εἶναι κατατεθειμένη. Ἡ Ἁγία Γραφή εἶναι τό ταμειο τῆς ἀληθείας, καί ἐμεῖς ὀφείλουμε νά γνωρίσουμε αὐτήν τήν ἀλήθεια. Ἐάν θά κάνουμε κάποιον

διάλογο, ρωτώντας τόν δάσκαλο, τόν πνευματικό, τόν ειδήμονα, τόν γνώστη τοῦ Εὐαγγελίου, *πῶς συμβαίνει αὐτό; τί εἶναι ἐκεῖνο;* δέν κάνουμε τίποτα ἄλλο παρὰ νά ζητᾶμε κάποιες ἐξηγήσεις, γιά νά καταλάβουμε περισσότερο τήν κατατεθειμένη –ὑπογραμμίζω– τήν κατατεθειμένη ἀλήθεια. Δέν ἀνοίγουμε ὅμως διάλογο γιά νά δημιουργήσουμε μία διαφορετική γνώμη γιά ἐκεῖνα πού ὑπάρχουν μέσα στό Εὐαγγέλιο, καί νά ποῦμε... *Νά τό κουβεντιάσουμε. Ἐγώ σ' αὐτό δέν συμφωνῶ· ἔχω μία διαφορετική ἄποψη. Τί μπορεῖ νά γίνει;*

Ἄν ἔχετε προσέξει, τόν τελευταῖο καιρό στό σχολεῖο σας, τό μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν ἔχει πάρει, ὡς ἐπὶ τό πλεῖστον, τήν μορφή τοῦ διαλόγου. Αὐτή ἡ μορφή βεβαίως ἀνέκαθεν ὑπῆρχε ὡς διασάφηση τῆς ἀληθείας. Μποροῦσε νά σηκώσει τό χέρι του ἕνας μαθητής, μιά μαθήτρια, καί νά ρωτήσῃ τόν καθηγητή, πῶς τό ἐννοεῖ αὐτό, ἕνα θέμα, καί ἐκεῖνος θά ἀπαντοῦσε πάντοτε βάσει τῆς κατατεθειμένης ἀληθείας.

Τώρα ὅμως, ἐκ προγράμματος, ἔχει δοθεῖ μιά νέα μορφή στό μάθημα, ὅτι πρέπει νά ὑπάρχει ὁ διάλογος μέσα στήν τάξη, ὥστε νά ἐκφράζονται οἱ ἀντιρρήσεις, καί ἔτσι νά μπορούμε νά κάνουμε ἕναν συμβιβασμό, σέ σχέση μ' ἐκεῖνα πού εἶναι κατατεθειμένα στόν λόγο τοῦ Θεοῦ. Δηλαδή δημιουργεῖται μία διαλεκτική. Ἀλλά μιά διαλεκτική ἀνάμεσα στίς δικές μου ἀντιλήψεις καί στήν κατατεθειμένη ἀλήθεια τοῦ Εὐαγγελίου ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα τή νοθεία τῆς ἀληθείας. Εἶναι αὐτό ἀκριβῶς πού ἔκανε καί ὁ διάβολος, ὅπως σᾶς ἐξήγησα, μέσα ἐκεῖ στόν Παράδεισο.

Συνεπῶς ἕνας τέτοιος διάλογος γίνεται ὄχι γιά νά

διασαφηνιστεῖ κάτι –τό λέω για τρίτη φορά– ἀλλά για ν' ἀκουστεῖ ἡ δική μου γνώμη, νά γίνει ἓνα εἶδος διαλεκτικοῦ μείγματος καί νά βγάλουμε ἓνα μέσο συμπέρασμα. Δηλαδή μιά θέση εἶναι τό Εὐαγγέλιο, μιά ἄρση εἶμαι ἐγώ, καί μιά σύνθεση εἶναι αὐτό πού θά βγάλουμε ἀπό τόν διάλογο μέσα στήν τάξη, ἅς τό ποῦμε, μέ τόν καθηγητή καί τούς ἄλλους συμμαθητές μας.

Αὐτός ὅμως ὁ διάλογος εἶναι διάλογος θανάτου, εἶναι διάλογος διαβολικός, γιατί νοθεύει τήν κατατεθειμένη ἀλήθεια. Καί ἐπειδή ὁ διάλογος αὐτός γίνεται ἀπό τόν κόσμο μέ συνομιλητή τό Εὐαγγέλιο, κι ἐπειδή «ὁ κόσμος ὅλος –κατά τόν εὐαγγελιστή Ἰωάννη– ἐν τῷ πονηρῷ κεῖται»⁵, ὁλόκληρος ὁ κόσμος βρίσκεται μέσα στόν διάβολο, γι' αὐτόν τόν λόγο ὁ διάβολος ζητᾷ ἀπό τούς Χριστιανούς τόν διάλογο· ὄχι για νά ἔρθουν κοντά στόν Χριστό, ἀλλά για νά νοθευθεῖ ὁ Χριστιανισμός.

Ὁ διάβολος μέσα στόν Παράδεισο μετῆλθε, θά λέγαμε, τέσσερα στάδια, ἢ τέσσερις φάσεις, για νά φθάσει στόν τελικό του σκοπό. Τά στάδια αὐτά, παρακαλῶ πολύ, νά τά προσέξετε, γιατί αὐτά ἐπαναλαμβάνονται διαρκῶς μέσα στή ζωή μας. Πρῶτο στάδιο εἶναι ἡ *συνύπαρξη*, δεύτερο στάδιο εἶναι ὁ *διάλογος*, τρίτο στάδιο εἶναι ἡ *διείσδυση* καί τέταρτο στάδιο εἶναι ἡ *ἀνατροπή*. Ἄς τά δοῦμε αὐτά ἀναλυτικά.

Καί πρῶτα-πρῶτα εἶναι ἡ *συνύπαρξη*. Τί σημαίνει *συνύπαρξη*; *Συνύπαρξη* σημαίνει ὅτι δύο πρόσωπα, ζῶα ἢ πράγματα συνυπάρχουν, ὑπάρχουν μαζί.

---

5. Α' Ἰωάν. 5, 19.

Ἀκοῦστε τί φωνάζει, τί ἀνακράζει ὁ ἱερός Χρυσόστομος στήν Εὐα, κάνοντας ἀνάλυση τοῦ διαλόγου της μέ τόν σατανᾶ: *«Ἀληθῶς φθείρουσιν ἡθὴ χρηστὰ ὁμιλίας κακαί. Μὴ γὰρ ὁμογενὴς σοι ἦν ὁ τὴν συμβουλὴν εἰσαγαγών; Τῶν ὑποτεταγμένων ἐτύγγανε, τῶν δούλων τῶν ὑπὸ τὴν σὴν ἐξουσίαν τυγγανόντων»*.⁶ Πράγματι, οἱ κακές συναναστροφές καταστρέφουν τὰ ἡθῆ, τὰ καλά ἡθῆ. Μήπως στ' ἀλήθεια αὐτός ἐκεῖ, ὁ διάβολος, τό φίδι, πού σοῦ ἔδωσε αὐτὴν τὴ συμβουλή ἦταν ὁμογενὴς σου; ἦταν ἄνθρωπος; Ὁχι· ἦταν ἓνας ἀπὸ τοὺς δούλους σου τοὺς ὑποταγμένους σ' ἐσένα, ἀπὸ αὐτοὺς πού ἦταν κάτω ἀπὸ τὴν ἐξουσία τῆ δικῆ σου· ἔνα ζῶο ἦταν. Τί κάθεσαι καὶ ἀκοῦς τὴ συμβουλή ἐνός ζώου;... Δέν ἄκουσες πού εἶπε ὁ Θεός ὅτι τὰ ζῶα ὑποτάσσονται σ' ἐσένα; Γιατί λοιπὸν ἀνοίγεις διάλογο μ' αὐτόν πού εἶναι κάτω ἀπὸ τὴ δική σου ἐξουσία; Γιατί ἀνοίγεις διάλογο; ἤ, καλύτερα, γιατί συνυπάρχεις;

Μὴ μοῦ πεῖτε γιὰ ἐκείνη τὴ συνύπαρξη πού ἔχουμε μέ τὰ οἰκιακά ζῶα, τὴ γάτα μας, τό σκύλο μας, τό βόδι μας, τὰ πρόβατά μας, τίς κατσίκες μας· μὴ θεωρήσετε αὐτό ὡς συνύπαρξη. Συνυπάρχουμε μέν, ἀλλὰ εἴμαστε τὰ ἀφεντικά αὐτῶν τῶν ζώων· ἐνῶ ἡ ἄλλη συνύπαρξη ἔχει κάτι διαφορετικό. Γι' αὐτόν ἀκριβῶς τὸν λόγο λέει ὁ ἱερός Χρυσόστομος στήν Εὐα: *Τί κάθεσαι καὶ κουβεντιάξεις;... Ἐσύ εἶσαι ἄνθρωπος· σοῦ μιλάει ἓνα φίδι· δέν σκέπτεσαι καθόλου ὅτι δέν μπορεῖς νὰ συνυπάρξεις μέ αὐτό;...*

Πάνω στό θέμα αὐτό τῆς συνυπάρξεως, ἅς θυμηθοῦμε ἀπὸ τὴν ἱστορία, παιδιὰ, τὴν ἀπαγορευτικὴ ἐν-

6. *Εἰς τὴν Γένεσιν*, Ὁμιλία IC', PG 53, 129- 130.

τολή πού ἔδωκε ὁ Θεός νά συνυπάρχουν ἡ γενεά τοῦ Κάιν μέ τή γενεά τοῦ Σήθ.

Εἶναι γνωστό ὅτι ὅταν ὁ Ἄβελ φονεύθηκε ἀπό τόν Κάιν, στή θέση τοῦ Ἄβελ γεννήθηκε ἕνα ἄλλο παιδί, ὁ Σήθ. Βέβαια οἱ πρωτόπλαστοι γέννησαν πολλά παιδιά· ἀλλά σέ εὐλάβεια, εὐσέβεια, ἀρετή, σάν τόν Ἄβελ, ἦταν ὁ Σήθ, πού ἀποτελεῖ, θά λέγαμε, πρόγονο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ Μεσσίου. Ὁ Θεός λοιπόν ἔδωσε ἐντολή νά μὴν συνυπάρχει ἡ γενεά τοῦ Κάιν μέ τή γενεά τοῦ Σήθ· νά ἀναπτύσσονται χωριστά· σέ ἕναν τόπο νά εἶναι οἱ ἀπόγονοι τοῦ Κάιν καί σέ ἄλλο τόπο οἱ ἀπόγονοι τοῦ Σήθ. Τί ἀπέγινε ὁμῶς;

Ὑστερα ἀπό κάποιο καιρό, οἱ ἀπόγονοι τοῦ Σήθ, ἀφοῦ πέρασαν ἀρκετά χρόνια τηρώντας τήν ἐντολή τοῦ Θεοῦ, τελικά παρεξέκλιναν· εἶδαν ὅτι οἱ γυναῖκες τῶν ἀπογόνων τοῦ Κάιν ἦταν ὡραῖες γυναῖκες, καί τότε σκέφθηκαν νά τίς παντρευτοῦν.

Μά ὁ Θεός εἶπε ὅτι δέν ἔπρεπε νά συγγενέψουν, δέν ἔπρεπε νά συνυπάρξουν, δέν ἔπρεπε νά ἔρθουν σέ μείξι. Καί τό ἀποτέλεσμα αὐτῆς τῆς μείξεως, παιδιά, τό ὅτι δηλαδή ἡ μία γενεά ἦρθε σέ ἐπαφή μέ τήν ἄλλη, ἦταν νά χαλάσει ἡ γενεά τοῦ Σήθ καί νά διαφθαρεῖ, ὅπως ἦταν διεφθαρμένη ἡ γενεά τοῦ Κάιν.

Ποιό ἦταν τό ἀποτέλεσμα; Ἐφθασε ἡ ἁμαρτία καί τό κακό σέ τέτοιο βαθμό, ὥστε εἶπε ὁ Θεός: «οὐ μὴ καταμείνη τὸ πνεῦμά μου ἐν τοῖς ἀνθρώποις τούτοις εἰς τὸν αἰῶνα διὰ τὸ εἶναι αὐτοὺς σάρκας»⁷. Ἐγιναν σαρκικοί οἱ ἄνθρωποι, σκέπτονται σαρκικά. Καί ἐπῆλθε ὁ

---

7. Γέν. 6, 3.

κατακλυσμός, και καταστράφηκε ὅλη ἐκείνη ἡ γενεά. Ὁ κατακλυσμός ἦταν τό ἀποτέλεσμα αὐτῆς τῆς μείξεως, πού ἦταν ἀπαγορευμένη ἀπό τόν Θεό.

Βλέπετε, παρακαλῶ, ὅτι ἐδῶ ὑπῆρξε μία συνύπαρξη, τήν ὁποία ὁ Θεός δέν ἤθελε;

Ἀκόμη, βλέπουμε καί κάτι ἄλλο. Οἱ Ἑβραῖοι, ὁ περιούσιος λαός τοῦ Θεοῦ, οἱ ἀπόγονοι τοῦ ἀγαπητοῦ στόν Θεό Ἀβραάμ, πῆραν τήν ἐντολή νά μὴν ἔχουν καμμία ἐπικοινωνία μέ τούς γύρω γειτονικούς τους λαούς· ἐκεῖνοι ὅμως δέν πρόσεξαν. Ὁ Θεός σαφῶς τούς εἶπε: *Μικτούς γάμους δέν θά κάνετε, κοινές γιορτές δέν θά γιορτάσετε, καί ἐμπορικές πράξεις μέ αὐτούς δέν θά πραγματοποιήσετε· θά ζῆτε μόνοι σας.*⁸

Προσέξτε αὐτήν τήν ἀπομόνωση· εἶναι πολύ σπουδαία, παιδιά, καί χρειάζεται πάρα πολύ στήν ἐποχή μας, ὅπως θά δοῦμε στή συνέχεια.

Ἐπειδή ὅμως οἱ Ἑβραῖοι δέν πρόσεξαν στό σημεῖο τοῦτο, ὅπως καί οἱ παλαιοὶ ἀπόγονοι τοῦ Σῆθ, ἐφθασαν κι αὐτοί νά καταστραφοῦν. Ἀφοῦ ἀμάρτησαν φοβερά, ἀκολούθησε ἡ αἰχμαλωσία, τόσο τοῦ βορείου βασιλείου ἀπό τούς Νινευίτες, ὅσο καί τοῦ νοτίου βασιλείου ἀπό τούς Βαβυλωνίους· δηλαδή τό ἀποτέλεσμα ἦταν ἡ διάλυση τοῦ κράτους τους· εἶχαν πραγματικά συρθεῖ αἰχμάλωτοι στήν Νινευῆ καί στή Βαβυλώνα.⁹

8. Βλ. Λευϊτ. 26, 12. Ἦσ. 52, 11. Ἱερ. 16, 5. Ἰεζ. 20, 1-26. 37, 27...

9. Ἡ ἱστορία τῆς περιόδου αὐτῆς ἀρχίζει καί γιά τά δύο βασίλεια ἀπό τή διάσπαση τοῦ ἐνιαίου βασιλείου τό 930 π.Χ. καί τερματίζεται γιά τό βασίλειο τοῦ Ἰσραήλ μέ τήν κατάλυσή του ἀπό τόν Ἀσσύριο μονάρχη Σαργῶν Β' τό 722 π.Χ. καί γιά τό βασίλειο τοῦ Ἰούδα μέ τήν κατάληψη καί καταστροφή τῆς Ἱερουσαλήμ ἀπό τόν Βαβυλώνιο ἡγεμόνα Ναβουχοδονόσορα Β' τό 586 π.Χ. Ἔτσι, τό

Ἀκόμα, ὁ Θεός ἀνανεώνει αὐτὴν τὴν ἀπαγόρευση καὶ στὴν Καινὴ Διαθήκη, ὅτι δέν πρέπει νά συνυπάρχουμε μέ τό κακό· δέν μπορούμε, δέν πρέπει! Καί δέν πρέπει νά συνυπάρχουμε –προσέξτε– ἄλλοτε τροπικά καί ἄλλοτε τοπικά. Ὑπάρχουν φορές πού καί τοπικά δέν πρέπει νά συνυπάρχουμε. Σ' ἕναν τόπο πού γίνεται ἕνας ἀμαρτωλὸς χορὸς, σέ μία ντισκοτέκ, δέν μπορεῖς νά συνυπάρχεις· δηλαδή δέν μπορεῖς νά πᾶς ἐσύ ἐκεῖ. Ἀναγκαστικά ὅμως συνυπάρχεις στὴν πόλη πού ζεῖς· ἀλλά ὁ τρόπος πού θά ζεῖς μέσα ἐκεῖ θά εἶναι τρόπος ἀπομονώσεως. Τοπικά μέν δέν θά ἀπομονωθεῖς, τροπικά ὅμως θά ἀπομονωθεῖς.

Ἀκοῦστε πῶς τό λέει αὐτό ἡ Καινὴ Διαθήκη. Λέει ὁ ἀπόστολος Παῦλος στοὺς Κορινθίους: «*Μὴ γίνεσθε ἑτεροζυγοῦντες ἀπίστοις*»¹⁰. Ἡ εἰκόνα εἶναι παρμένη ἀπὸ τὰ ζῶα πού ὀργώνουν. Δέν πρέπει στὸν ἴδιο ζυγὸ νά βάλουμε δύο διαφορετικά ζῶα, δηλαδή νά βάλουμε ἕνα βόδι μέ ἕναν ὄνο. Αὐτά τὰ δύο εἶναι διαφορετικά ζῶα, καί δέν μπορούν νά συμβαδίζουν. Ὁ ζυγὸς πού θά μπεῖ ἐπάνω στὸν τράχηλό τους δέν θά ταιριάζει καλά, ὥστε νά κινοῦνται τὰ ζῶα ἄνετα. Γι' αὐτό καί ὁ παλιὸς νόμος τό ἀπαγόρευσε αὐτό.¹¹

Ἀλλά αὐτό ἦταν τυπικό· οὐσιαστικά ὅμως σήμαινε πὼς δέν πρέπει νά εἴμαστε ἑτεροζυγοῦντες μέ τοὺς ἀπίστους. Δηλαδή, ἀπὸ τὴν πραγματικότητα τῶν ζώων πού ἐπρόκειτο νά ὀργώσουν, γίνεται ἡ μεταφορὰ στὸν

βόρειο βασίλειο ἐπέζησε διακόσια περὶπου χρόνια, ἐνῶ τό νότιο περὶπου τριακόσια πενήντα χρόνια.

10. *Β' Κορ.* 6, 14.

11. Βλ. *Λευιτ.* 19, 19. *Δευτ.* 22, 10.

πνευματικό χῶρο. Καί λέει τώρα ὁ ἀπόστολος Παῦλος ὅτι δέν πρέπει νά ἐτεροζυγοῦμε μέ τούς ἀπίστους, νά μή μπαίνουμε μαζί τους κάτω ἀπό τόν ἴδιο ζυγό· νά μή κάνουμε παρέα μέ τούς ἀπίστους, μέ τούς διεφθαρμένους.

Λέει ἀκόμα στή συνέχεια: «διὸ ἐξέλθετε ἐκ μέσου αὐτῶν καί ἀφορίσθητε, λέγει Κύριος»· βγεῖτε ἀπό τόν χῶρο τους, ἀπό τήν περιοχή τους –τροπικά ὅπως δὴ ποτε– καί ξεχωριστεῖτε. Τό λέει αὐτό ὁ Θεός, καί τό σημειώνει ὁ ἀπόστολος Παῦλος. Εἶναι ἀπό τήν Παλαιά Διαθήκη, ἀλλά τό ἀνανεώνει ἡ Καινή Διαθήκη.¹² Τί θά πεῖ «ἀφορίσθητε»; Θά πεῖ χωριστεῖτε καί ὀρίστε τά ὅριά σας· τά ὅρια τους καί τά ὅριά σας, ὁ δρόμος τους καί ὁ δρόμος σας.

Πᾶμε στό σχολεῖο –νά μιλήσω πάνω στήν καθημερινότητα. Μέσα στήν τάξη εἵμαστε ὅλοι μαζί, καί οἱ εὐσεβεῖς καί οἱ ἀσεβεῖς. Θά ἀκούσουμε τό μάθημά μας. Ὅταν αὐτό τελειώσει, θά πᾶμε στό σπίτι μας. Ἀλλά θά πᾶμε στό σπίτι μας χωρίς τήν παρέα ἐκείνων πού εἴχαμε μέσα στήν τάξη, γιατί δέν μᾶς συμφέρει. Ἐάν ὅμως πηγαίνουμε καί γυρίζουμε παρέα, ἐάν στό διάλειμμα κάνουμε παρέα μ' αὐτούς τούς συμμαθητές μας, τίς συμμαθήτριές μας, ἀπό τούς ὁποίους ὁ Θεός μᾶς εἶπε νά ξεχωρίσουμε, τότε θά πέσουμε καί ἐμεῖς στίς ἁμαρτίες ἐκείνων. Καί τότε τί κάνουμε;... Τίποτα δέν κάνουμε! Δέν θά μπορέσουμε ποτέ μά ποτέ νά διατηρήσουμε τήν ἀρετή μας καί τήν ιδιότητά μας τή χριστιανική, ἐάν ἀφήσουμε τόν ἑαυτό μας νά συνυπάρξει μέ τόν κόσμο, μέ τήν ἔννοια τήν ἠθική.

12. Βλ. Ἦσ. 52,11. Ἰεζ. 20,34-41. Σοφ. 3,20. Ζαχ. 10,8. Ἀποκ. 18,4.

Καί προσθέτει ὁ Κύριος: «καὶ ἀκαθάρτου μὴ ἄπτεσθε, καὶ γὰρ εἰσδέξομαι ὑμᾶς»¹³. μὴν ἀγγίζετε τίποτε τό ἀκάθαρο, κι ἐγὼ θὰ σᾶς δεχθῶ.

Ποιό εἶναι τό ἀκάθαρο; Σοῦ λέει ἡ φίλη σου, ὁ φίλος σου, ὁ συμμαθητής σου, ἡ συμμαθήτριά σου: *Κοίταξε αὐτό τό περιοδικό!... Δές τίς φωτογραφίες του μέσα!... Ὅχι μόνο μὴ τό δεῖτε, ἀλλὰ οὔτε καὶ νά τό πιάσετε! Πῶς νά σᾶς τό πῶ; Αὐτό τό «μὴ ἄπτεσθε» θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε νά πῶ ὅτι ἰσχύει καὶ κατὰ κυριολεξία! Οὔτε νά τό ἀγγίξετε! Οὔτε νά τό δεῖτε!*

Ἄν ὅμως δεῖτε τίς φωτογραφίες ενός βρώμικου περιοδικοῦ, ἀνήθικου –κυκλοφοροῦν φοβερά ἀνήθικα περιοδικὰ μέσα στά σχολεῖα– τί θὰ γίνει; Ἀκοῦστε: Θὰ γίνει εἰσπῆδηση, δόλια εἰσβολή, τοῦ σατανᾶ στήν ψυχὴ σας! Θὰ πηδήξει ἀπὸ τό περιοδικό μέσ στήν ψυχὴ σας ὁ σατανᾶς. Πῶς; Ἀκοῦστε: Θὰ πᾶτε στό σπίτι σας, κι ἐκεῖνα πού εἶδατε θὰ στριφογυρίζουν στό μυαλό σας, θὰ σᾶς ζαλίσουν... ἕως ὅτου κάποια στιγμή θὰ σᾶς τρικλοποδήσει ὁ διάβολος καὶ θὰ σᾶς ἀνατρέψει.

Ὅπως λοιπὸν ἀντιλαμβάνεστε, παιδιά, δέν μποροῦμε νά δεχθοῦμε κάτι βρώμικο, οὔτε καὶ νά τό ἀγγίξουμε. Τό ἴδιο ἰσχύει καὶ γιὰ τὰ λόγια. Ἀρχίζει νά λέει ἡ συμμαθήτριά, ὁ συμμαθητής, σας κάτι ρυπαρό, βρώμικο· νά τοῦ πεῖτε: *Σέ παρακαλῶ σταμάτα· δέν θέλω νά τ' ἀκούσω. Μά γιατί; Δέν θέλω νά τό ἀκούσω!*

Θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε νά σᾶς πῶ ἓνα περιστατικό, ἔτσι, ἐνδεικτικά. Ὑπηρετοῦσα στρατιώτης, καὶ κάποιος συνάδελφός μου, ἐκεῖ στό γραφεῖο σημάτων πού ἤμασταν, ἤθελε νά μοῦ δώσει νά δῶ ἓνα φιλμάκι –στατικές

---

13. Β' Κορ. 6, 17.

βέβαια εικόνες ἦταν· ὄχι κινούμενες– ἀπλᾶ νά τό δῶ, πού εἶχε ὅμως ἀνήθικες εἰκόνες. Τοῦ λέω: Δέν θέλω νά δῶ. Ἐκεῖνος ἐπέμενε νά τό δῶ. Ἐκανε μάλιστα καί μία προσπάθεια νά ἐπιβληθεῖ σ' ἐμένα, δηλαδή νά μοῦ τό βάλει στά μάτια. Τότε θυμωσα. Προσέξτε: θυμωσα! Εἶναι ὁ θυμός ὁ καλός, πού ἔβαλε ὁ Θεός μέσα μας, ὅπως λέει ὁ μέγας Βασίλειος, πού πρέπει νά θυμώνουμε κατά τῆς ἁμαρτίας.¹⁴ Καί τοῦ λέω: Θά σοῦ τό σπάσω! Θά σοῦ τό ποδοπατήσω!... Τό ἀπέσυρε καί τελείωσε. Ἦσύχασα! Τέλειωσε, πάει· αὐτό ἦταν ὅλο.

Παιδιά, προσέξτε· δέν πρέπει νά ἔχουμε καμμία ἐπαφή μέ τό κακό!... διότι, ἄν ἔχουμε, ὅς ἐξηγήσα τί μποροῦμε νά πάθουμε.

Βλέπει κανεῖς σήμερα, στήν ἐποχή μας, νά συνυπάρχει διάχυτα τό χριστιανικό φρόνημα μέ τό κοσμικό φρόνημα, μέ τήν κοσμική μας συμπεριφορά. Βλέπετε, πᾶμε στήν Ἐκκλησία, ἀκοῦμε λόγο Θεοῦ, ἀλλά ταυτόχρονα δεχόμαστε καί τό κοσμικό φρόνημα καί σκεφτόμαστε κοσμικά· δηλαδή ἔχουμε συνύπαρξη χριστιανικοῦ καί κοσμικοῦ φρονήματος.

Ἄς ἀκούσουμε ἄλλη μία φορά ἀπό τόν ἀπόστολο Παῦλο πού μάς λέει: «Μὴ συσχηματίζεσθε τῷ αἰῶνι

---

14. Βλ. *Περὶ ὁργῆς καὶ ἔχθρας*, Λόγος ΙΖ', PG 32, 1336: «Ὁ θυμὸς ἔστω σοι κατὰ μόνου τοῦ ὄφεως. Τί γὰρ τὸν Φινεὲς ἐδικαίωσεν; οὐχ ἡ δικαία ὁργὴ κατὰ τῶν πορνευσάντων; ... Οὕτω γίνεται πολλάκις ὁ θυμὸς ἀγαθῶν πράξεων ὑπηρέτης»· καὶ *Κατὰ ὁργισμένων*, Ὁμιλία Γ', PG 31, 368: «Ἠλίας δὲ ὁ ζηλωτὴς, πενήτην καὶ τετρακοσίους ἀνδρας ἱερεῖς τῆς αἰσχύνῃς, καὶ τετρακοσίους ἀνδρας ἱερεῖς τῶν ἁλσῶν, ἐσθίοντας τράπεζαν Ἰεζάβελ, λελογισμένῳ θυμῷ καὶ σώφρονι εἰς ὄφελος παντὸς τοῦ Ἰσραὴλ ἐθανάτωσε». Πρβλ. «ὁργίζεσθε, καὶ μὴ ἁμαρτάνετε» (Ψαλμ. 4, 5).

τούτω», μή γίνεστε ἓνα σχῆμα μέ τοῦτον τόν αἰώνα, τήν ἐποχή μας, «ἀλλὰ μεταμορφοῦσθε τῇ ἀνακαινώσει τοῦ νοῦς ὑμῶν», ἀλλά νά μεταμορφώνεστε μέ τόν ἀνακαινισμό τοῦ νοῦ σας, τῆς ψυχῆς σας, ὥστε νά δοκιμάζετε, νά διακρίνετε δηλαδή, «τί τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ τὸ εὐάρεστον καὶ τέλειον»¹⁵, ποιό εἶναι τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ.

Αὐτά, παιδιά, ὡς πρὸς τή συνύπαρξή. Τό κατανοήσατε· δέν πρέπει νά συνυπάρχουμε μέ τό κακό! Τελείωσε!... Θά τοῦ δώσουμε δρόμο νά φύγει. Θά ποῦμε: *Στόν δρόμο σου καί στόν δρόμο μου*. Τελείωσε, πάει!

Μάλιστα, ἀναφέρεται γιά τόν ὅσιο Λουκᾶ τοῦτο τό χαριτωμένο. Κάθε χρόνο, τῇ Μεγάλῃ Παρασκευῇ, εἶχε συνήθεια νά πηγαίνει σ' ἓνα ψηλό βουνό ἐκεῖ, στή Βοιωτία, κρατώντας ἓναν σταυρό γιά νά προσευχηθεῖ. Κάποια φορὰ λοιπόν συνάντησε μιὰ ὀχιά στόν δρόμο, στό μονοπάτι ἐκεῖ. Τό μισό φίδι εἶχε σηκωθεί μέ τό κεφάλι ψηλά ἀπειλητικά, καί προκαλοῦσε φόβο, ἀναμφισβήτητα. Στάθηκε ὁ ἅγιος Λουκᾶς, κοίταξε τό φίδι, τήν ὀχιά, –προσέξτε· φίδι ἦταν, ἀπλῶς ζῶο· δέν ἦταν ὁ διάβολος ἐκεῖ– καί τοῦ λέει: *Ἄκουσε φίδι· κι ἐσύ εἶσαι πλάσμα τοῦ Θεοῦ, καί ἐγώ εἶμαι πλάσμα τοῦ Θεοῦ. Λοιπόν, στόν δρόμο σου καί στόν δρόμο μου*. Τό φίδι κατέβασε τό κεφάλι κάτω, σύρθηκε κι ἔφυγε, καί ἐκεῖνος πῆγε στή δουλειά του.

Θά λέτε λοιπόν αὐτό τό πολύ χαριτωμένο τοῦ ὁσίου Λουκᾶ τοῦ ἐν Βοιωτία· *Στόν δρόμο σου καί στόν δρόμο μου*. Θά τό λέτε γιά τή συμμαθητριά σας, τόν συμμαθητή σας, τόν ὁποιονδήποτε· *Στόν δρόμο σου*

---

15. Ρωμ. 12, 2.

καί στόν δρόμο μου. Δέν θέλω νά ἔχω καμμία σχέση μαζί σου. Θά σοῦ λέω τήν καλημέρα μου ἐγκαρδίως, ἀλλά παρέα μαζί σου δέν μπορῶ νά κάνω, δέν γίνεται. Τά ἐνδιαφέροντά σου εἶναι ἄλλα, καί τά δικά μου ἐνδιαφέροντα εἶναι ἄλλα.

Καί ἐρχόμαστε τώρα, παιδιά, στό δεύτερο στάδιο, στόν διάλογο, τό δεύτερο βῆμα τοῦ διαβόλου.

Ὁ διάβολος ἔθεσε στήν Εὐά, ὅπως σᾶς εἶπα, ἕνα δῆθεν ἐρώτημα, πού περιεῖχε τήν παγίδα, τό δόλωμα. Δηλαδή, ἀλήθεια, ἔτσι σᾶς εἶπε ὁ Θεός;... Τί ἔπρεπε νά κάνει ἡ Εὐά ὅταν τῆς ἀνοίξε ὁ διάβολος διάλογο;

Λέει ὁ ἱερός Χρυσόστομος πάλι: «Δέον ... πάντα ἀποστραφῆναι», μέ κάθε τρόπο ἔπρεπε νά ἀποστραφεῖ ἡ Εὐά, νά γυρίσει τήν πλάτη της, «καί μηκέτι μήτε διαλεχθῆναι, μήτε ἀκοῦσαί τι τῶν παρ' αὐτοῦ λεγομένων», οὔτε κουβέντα ν' ἀνοίξει, οὔτε νά καθήσει ν' ἀκούσει τίποτα, ἀλλά νά τοῦ γυρίσει τήν πλάτη «ἀλλά τήν ἐντολήν ἐκκαλύψασα καί εἰποῦσα τὰ περὶ τοῦ Θεοῦ αὐτῆς ῥηθέντα, ἄλλην δέχεται παρ' αὐτοῦ συμβουλὴν ὀλεθρίαν καὶ θανάσιμον»¹⁶. Ἀλλά τί ἔκανε; μέ τόν διάλογο, κάθησε καί ἀποκάλυψε στόν σατανᾶ τί τοὺς εἶχε πεῖ ὁ Θεός. Καί ἔτσι δέχεται ἄλλη συμβουλή· ὄχι ἀπό τόν Θεό πιά, ἀλλά ἀπό τόν διάβολο. Καί αὕτη ἡ συμβουλή ἦταν ὀλέθρια καί θανάσιμη.

Ἐς θυμηθοῦμε τόν Κύριο στήν ἔρημο, πού τόν ἐπισκέπτεται ὁ διάβολος ὕστερα ἀπό τίς σαράντα ἡμέρες νηστείας Του. Τί κάνει ἐκεῖ ὁ διάβολος; Ἀποπειρᾶται νά ἀνοίξει διάλογο, ἀντλώντας ἐπιχειρήματα ἀπό τήν

16. Εἰς τὴν Γένεσιν, Ὀμιλία IC', PG 53, 128.

Ἁγία Γραφή, μέ τή φράση «γέγραπται», εἶναι γραμμένο στήν Γραφή! Ὁ Κύριος τοῦ ἀπαντάει πολύ σύντομα: «Γέγραπται...». «Γέγραπται» ὁ διάβολος, «γέγραπται» καί ὁ Κύριος. «Γέγραπται γάρ, λέει ὁ διάβολος, ὅτι ἐντελεῖται τοῖς ἀγγέλοις περὶ σοῦ, καὶ ἐπὶ χειρῶν ἀροῦσί σε», ὅτι θά δώσει ἐντολή στούς ἀγγέλους Του γιά σένα, ὅταν πέσεις, νά σέ πιάσουν στά χέρια. Πράγματι, εἶναι γραμμένο.¹⁷ Ἀλλά ὁ διάβολος ἔκανε κακή, διαβολική ἐρμηνεία. Καί τί ἀπαντᾷ ὁ Κύριος; *Ναί, ἀλλά πάλι εἶναι γραμμένο στήν Ἁγία Γραφή, «οὐκ ἐκπειράσεις Κύριον τὸν Θεόν σου»*¹⁸. Ὁ Κύριος δέν λέει παραπανήσιες κουβέντες καθόλου· τίποτα· μένει μόνο στὸν χώρο τῆς Ἁγίας Γραφῆς.

Στὸ τέλος θρασύτατα ὁ διάβολος Τοῦ προτείνει νά τὸν προσκυνήσῃ: *Θά σοῦ δώσω ὅλες τίς βασιλεῖες τῆς γῆς καὶ ὅλα τ' ἀγαθὰ τους καὶ ὅλα τὰ πλούτη τους, ἐάν πέσεις καὶ μέ προσκυνήσῃς*. Κι ὁ Κύριος τοῦ ἀπαντᾷ: «ὑπάγε ὀπίσω μου, σατανᾶ!»! Ἄ, φύγε ἀπὸ ὁδῶ... ἄντε, χάσου!...¹⁹ Τὸ «ὑπάγε ὀπίσω μου» σημαίνει ἀφοῦ θά εἶσαι πίσω μου, δέν θά σέ βλέπω. Θά τό ποῦμε λοιπὸν στήν νεοελληνική: Ἄντε, χάσου!... *Νά χαθεῖς ἀπὸ τὰ μάτια μου, νά μὴ σέ βλέπω!*

Προσέξτε. Ὅταν λέμε τό ἄ, χάσου..., ἄ, φύγε ἀπὸ ὁδῶ, τό λέμε ἥρεμα; ἥσυχα; ἢ μέ κάποιο νεῦρο ψυχῆς; Εἶναι αὐτό τό νεῦρο τῆς ψυχῆς, πού σᾶς εἶπα προηγουμένως· εἶναι ὁ κατὰ Θεόν θυμός. Ὅμως, δυστυχῶς, ἐπειδὴ ἔχουμε πιά διαφθαρεῖ, φθάνουμε στὸ σημεῖο τὸν

17. Βλ. *Ψαλμ.* 90, 11.

18. Βλ. *Δευτ.* 6, 16.

19. *Ματθ.* 4, 1-11. *Λουκᾶ* 4, 1-13.

θυμό αὐτόν νά τόν χρησιμοποιοῦμε ἐναντίον τῶν ἀδελφῶν μας, ἐναντίον τῶν συνανθρώπων μας, κι ὄχι ἐναντίον τοῦ κακοῦ, ἐναντίον τοῦ διαβόλου καί ἐναντίον τῆς ἁμαρτίας.²⁰

Ὁ διάβολος, ὅπως ξέρετε, ἀνοίγει διάλογο μέ τόν κάθε πιστό, μέ τόν κάθε ἄνθρωπο. Τί εἶναι αὐτός ὁ διάλογος; εἶναι οἱ διάφορες ὑποβολές πονηρῶν σκέψεων. Κάποτε δέν εἶναι πονηρές. Ὁ διάβολος ὅμως εἶναι πονηρός, καί γιά νά σέ φέρει στίς πονηρές σκέψεις δέν σέ πάει κατευθεῖαν σ' αὐτές. Ἀρχικά, σοῦ παρουσιάζει μερικά πού δέν εἶναι οὔτε πονηρά οὔτε ἀγαθά. Ἐσύ παίρνεις θάρρος, καί λές: *νά, κοίταξε τώρα, αὐτό εἶναι καλό· ἕνας λογισμός*. Σιγά-σιγά, σέ παίρνει ἀπό τό χεράκι, καί βῆμα ἀπό ἡδῶ καί βῆμα ἀπό ἡκεῖ, σέ φέρνει ὅπου θέλει. Καί ἂν εἶσαι ἐξυπνος ἄνθρωπος, τότε λές: *Πῶ-πῶ, ποῦ μ' ἔφερε ὁ διάβολος...!*

Γιά κάνετε λίγη ἐνδοσκόπηση, νά ἐξετάσετε τόν ἐαυτό σας, νά δεῖτε τί πονηριές χρησιμοποιεῖ ὁ διάβολος, γιά νά σᾶς φέρει σέ μία εἰκόνα ἥ σκέψη πονηρή. Σᾶς πάει ἀπό ἡδῶ, σᾶς πάει ἀπό ἡκεῖ, σιγά-σιγά, καί σᾶς φέρνει ἐκεῖ πού θέλει. Εἶναι φοβερό.

Γι' αὐτό, μόλις αἰσθανθοῦμε ὅτι ἔχουμε μία ὑποβολή κάποιας σκέψεως, θά πρέπει νά τόν ἀποπέμψουμε τόν διάβολο, νά διώξουμε τή σκέψη αὐτή, χωρίς διάλογο! Δέν θ' ἀνοίξουμε διάλογο!

---

20. Βλ. Μ. Βασιλείου, *Περὶ ὁργῆς καὶ ἔχθρας*, Λόγος ΙΖ', PG 32, 1336: «Ὁ θυμὸς ἔστω σοι κατὰ μόνου τοῦ ὄφρεως. ... Καὶ ἡμεῖς ζηλῶσαι σπουδάσωμεν, καὶ μὴ καθ' ἡμῶν, ἀλλὰ κατὰ τοῦ διαβόλου τὸν θυμὸν ὀπλιζώμεν μόνον, εἴ γε τῆς τῶν οὐρανῶν βασιλείας ἐπιτυχεῖν βουλοίμεθα, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν.»

Ὁ ἅγιος Ἡσυχίος ὁ πρεσβύτερος λέει τό ἐξῆς πολύ ὥραϊο: «Δεῖ τὸν ἀγωνιζόμενον ἔνδον, κατὰ στιγμήν χρόνου, ἔχειν τὰ τέσσερα ταῦτα· ταπεινώσιν, προσοχήν τε ἄκραν, ἀντίρρῃσιν, καὶ προσευχήν». Αὐτός πού ἀγωνίζεται ἐσωτερικά, τὸν ἀγώνα τὸν πνευματικό, πρέπει ἀνά πᾶσα στιγμή τοῦ χρόνου νά ἔχει αὐτά τὰ τέσσερα στοιχεῖα: πρῶτον ταπεινώση, δεύτερον ὑπερβολική προσοχή, τρίτον ἀντίρρηση, καὶ τέταρτον προσευχή.

Τί εἶναι ἡ ταπεινώση; Ἡ ταπεινώση εἶναι μεγάλο κεφάλαιο. Δέν γλιτώνεις, ἂν δέν ἔχεις ταπεινώση.

Σᾶς θυμίζω ἐκεῖνο τό θαυμάσιο καὶ διδακτικότατο ὄραμα τοῦ μεγάλου Ἀντωνίου. Εἶδε κάποτε στή γῆ μας ἀπλωμένες παγίδες, καὶ ἀναστέναξε καὶ εἶπε: Κύριε, ποιός μπορεῖ νά σωθεῖ; Ὅπου νά πατήσεις, σέ πιάνει τό δόκανο τῆς ἁμαρτίας. Καὶ ἀπαντᾷ μία φωνή ἀπό τὸν οὐρανό: Ὁ ταπεινόφρων!... ὁ ταπεινός ἄνθρωπος.

Τί θά πεῖ ταπεινός ἐδῶ; Σοῦ συνέβη κάτι; θά πᾶς στόν πνευματικό, θά τό πεῖς στούς γονεῖς σου· δηλαδή θά ταπεινωθεῖς. Ἀκόμη, θά παραδεχθεῖς ὅτι κινδυνεύεις. Ἄν λές ἐγώ δέν κινδυνεύω... –τό ἀκούω ἀπό πολλούς νά τό λένε– ἐγώ δέν παθαίνω τίποτα... ἐγώ τίποτα δέν παθαίνω!... σοῦ ἀπαντῶ: «ὁ δοκῶν ἐστάναι βλέπω μὴ πέση»²¹, αὐτός πού νομίζει ὅτι στέκεται ὀρθιος ἅς προσέχει νά μὴν πέσει. Λένε πολλές φορές: Ἐγώ μπορῶ νά πάω σ' ἓνα πάργυ, καὶ σᾶς βεβαιώνω δέν παθαίνω τίποτα! Πόσες φορές τό ἀκούω αὐτό! Πάτερ μου, σᾶς βεβαιώνω, δέν παθαίνω τίποτα! Μπορῶ νά χορέψω, καὶ νά μὴν πάθω τίποτα!...

21. Α' Κορ. 10, 12.

Αυτό τί εἶναι; ἔλλειψη ταπεινοφροσύνης. Ἐγώ θά σοῦ πῶ τί θά πάθεις. Καί ἄν δέν πάθεις τήν πρώτη φορά, θά πάθεις τή δεύτερη. Ἄν δέν πάθεις τή δεύτερη, ὅπωςδήποτε θά πάθεις τήν τρίτη. Θά πάθεις ὅπωςδήποτε· μά ὅπωςδήποτε, ὅπως μέ βλέπεις καί σέ βλέπω. Τί θά πεῖ ταπείνωση; νά παραδεχθεῖς αὐτό πού σοῦ λέω. Δέν τό δοκίμασες· ἀλλά θά πεῖς: Ἄφοῦ μοῦ τό λέει ὁ πνευματικός μου, ἀφοῦ τό λέει ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, ἀφοῦ τό λέει τό Εὐαγγέλιο, ἀφοῦ τό λέει ἡ πείρα ἐνός ἀνθρώπου πού μπορεῖ νά μέ βοηθήσει, θά τό κάνω ἔτσι. Αὐτό λέγεται ταπείνωση.

Τό πρῶτο λοιπόν εἶναι ἡ ταπείνωση.

Τό δεύτερο εἶναι ἡ προσοχή. Θά προσέχω, θά ἔχω τό μυαλό μου· δέν θά κοιμᾶμαι, δέν θά μέ πιάσουνε, πού λένε, στόν ὕπνο. Τό τρίτο εἶναι ἡ ἀντίρρηση· ἐκεῖνο τό «ὑπάγε ὀπίσω μου, σατανᾶ»²². Καί τό τέταρτο εἶναι ἡ προσευχή· θά προσεύχομαι.

Καί συνεχίζει ὁ ἅγιος Ἡσύχιος: «ἀντίρρῳσιν δέ, ἵνα ὀπηνίκα ὀξέως γνῶ τὸν ἐλθόντα, εὐθύς μετ' ὀργῆς ἀντιλογηθείη τῷ πονηρῷ»²³. Ὁ ἀγωνιζόμενος πρέπει νά ἔχει ἀντίρρηση, ὥστε νά μπορεῖ ἀμέσως, μόλις ξαφνικά ἀντιληφθεῖ τόν ἐχθρό πού ἦλθε, ἀμέσως νά τοῦ ἀντιμιλήσει καί νά πεῖ: Φύγε ἀπό ὁδῶ πέρα!

Σήμερα, παιδιά, ἀνοίγουμε διάλογο πρὸς κάθε κατεύθυνση. Ἡ ἐποχή μας μάλιστα λέγεται ὁ αἰὼν τοῦ διαλόγου, ἡ ἐποχή τοῦ διαλόγου. Πρὸς κάθε κατεύθυνση ἀνοίγουμε διάλογο! Δυστυχῶς –καί δέν ξέρω μέ

22. Ματθ. 4, 10. Μᾶρκ. 8, 33. Λουκᾶ 4, 8.

23. Φιλοκαλία, Πρὸς Θεόδουλον, τόμ. Α', κεφ. κ', ἐκδ. Παναγιώτου Ἀθ. Τζελάτη, Ἀθήναι 1893, σ. 84.

πόσα δάκρυα πρέπει νά τό ποῦμε αὐτό— καί αὐτή ἡ Ὁρθοδοξία μας —σήμερα ἔχουμε *Κυριακή τῆς Ὁρθοδοξίας*— ἀνοίγει διάλογο μέ τόν Οἰκουμενισμό! Ἀνοίγει διάλογο ἡ Ἐκκλησία μας καί μέ τούς αἰρετικούς, τούς ἑτερόδοξους! Ἀνοίγει διάλογο αὐτήν τή στιγμή μέ τόν Μαρξισμό! Καί τό χειρότερο ἀπ' ὅλα, ἡ Ἐκκλησία μας διαλέγεται μέ τό κοσμικό πνεῦμα, τήν κοσμικότητα, τό κοσμικό φρόνημα! Ἀνά πᾶσα στιγμή σκεπτόμαστε πῶς θά προσελκύσουμε ἀνθρώπους στήν Ἐκκλησία, κάνοντας ὑποχωρήσεις.

Ἐδῶ, φέρ' εἰπεῖν, εἷσατε αὐτά τά παιδιά πού εἷσατε· δόξα τῷ Θεῷ! μακάρι νά ὑπῆρχαν καί σέ ἄλλες ἐνορίες ἔτσι. Δόξα τῷ Θεῷ! Πῶς θά προσελκύσουμε τά παιδιά; Ἐάν βάλουμε καί μουσική πόπ μέσα στήν ἐκκλησία... ἐάν κάνουμε κι ἐκείνη τήν ἄλφα καί τήν βῆτα παραχώρηση... ἐάν, ὡς ἐνορία, στό ἐνοριακό μας κέντρο, τό πνευματικό μας κέντρο, βάλουμε καί κάποιον χορό...!

Δηλαδή, ξέρετε τί κάνουμε στήν πραγματικότητα; ἀνοίγουμε ἓναν διάλογο μέ τό κοσμικό πνεῦμα. Καί, διαλεγόμενοι μέ τό κοσμικό αὐτό πνεῦμα, τελικά γινόμαστε *ἀλάτι ἀνάλατο*!... Δέν εἴμαστε οὔτε Χριστιανοί οὔτε καί κοσμικοί. Ὅμως τό *ἀνάλατο ἀλάτι*, κατά τόν λόγο τοῦ Κυρίου, πετιέται στόν δρόμο καί καταπατιέται ἀπό τούς ἀνθρώπους!²⁴

Γι' αὐτόν τόν λόγο, παιδιά, ἐμφανιζόμενοι ἔτσι στούς ἀνθρώπους, μ' αὐτόν τόν τρόπο, ἀφοῦ γινόμαστε ἓνα μέ τόν κόσμο καί γινόμαστε πραγματικά *κόσμος*,

24. *Ματθ.* 5, 13. *Λουκᾶ* 14, 34. *Βλ. Ρωμ.* 12, 2. *Β' Κορ.* 6, 14. *Πρβλ. Ἀποκ.* 3, 16.

τότε οἱ ἄνθρωποι δέν μᾶς προσέχουν, δέν μᾶς ὑπολογίζουν, καί λένε: *Νά, αὐτοί εἶναι οἱ Χριστιανοί!...*

Καί τό χειρότερο ξέρετε ποιό εἶναι; Ὁ διάβολος, πού μᾶς ρίχνει σ' αὐτούς τούς θανάσιμους διαλόγους, ὁ ἴδιος ἔρχεται μετά νά μᾶς κοροϊδέψει· γιατί εἶναι πονηρός, εἶναι μοχθηρός, εἶναι κακός, εἶναι φθονερός... θέλει νά μᾶς πλήξει. Ὁ ἴδιος μετά μᾶς κοροϊδεύει!²⁵

Δέν νομίζετε λοιπόν ὅτι πρέπει νά προσέξουμε αὐτά τά δύο πού εἶπαμε, τή συνύπαρξη καί τόν διάλογο;

Ἀλλά γιά τά ἄλλα δύο, τήν διείσδυση καί τήν ἀνατροπή, θά μιλήσουμε, πρῶτα ὁ Θεός, τήν ἐρχόμενη Κυριακή.

Κυριακή, 11 Μαρτίου 1984

---

25. Ὑπάρχει μιά συμβολική ἱστορία, κατά τήν ὁποία ὁ διάβολος σέ ἐνθαρρύνει γιά νά ἁμαρτήσεις, καλύπτοντάς σε μέ ἓνα πάπλωμα, καί σέ ἐκθέτει, σέ ξεμπροστιάζει, ὅταν ἁμαρτήσεις, χτυπώντας μία κουδούνα, νά τό μάθει ὁ κόσμος καί νά σέ διαπομπεύσει!